

GELD IN DE WERELD

Welkom bij de EDUbox Financiële educatie: 'Geld in de wereld'.

Deze EDUbox gaat over geld, of ook money, cash, centen, dollars, duiten, kapitaal, middelen, ping, poen, schijven, saaf, donnie's, bankoe's, doezoe's en millie's. Geld is een bijzonder thema: volwassenen hebben het vaak niet graag over hun geld, heel wat rappers doen niet liever. Je houdt ervan of niet, maar toch heeft iedereen er zijn mening over. Veel succes!

DE BENODIGDHEDEN

- Een tof groepje
- Een laptop met internet browser en een smartphone met QR-lezer
- Een internetverbinding

EEN OVERZICHT

Jullie gaan 2 lesuren aan de slag met deze EDUbox. Er zijn 4 hoofdstukken:

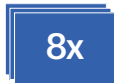
1. In de eerste plaats willen we weten: waar zit het geld in de wereld? We bekijken de verdeling van de rijkdom in de wereld.
2. Bij wie zit al dit geld? We gaan op zoek naar wie het geld doet rollen.
3. Je gaat nu zelf aan de slag. Je brengt de geldstromen in België in kaart.
4. Als je graag nog weer wil weten, dan krijg je hier nog meer info over geld.



In deze EDUbox verwijzen we vaak naar video's die op volgende pagina te vinden zijn. nws.vrt.be/EDUbox-geld-in-de-wereld-box



01 Waar zit het geld in de wereld?



02 Wie doet het geld rollen?



03 Aan de slag



04 Meer weten



Spelkaarten



Bordkaarten

01

WAAR ZIT HET

GELD IN DE WERELD?

01.1 DE GESCHIEDENIS VAN HET GELD

Lang geleden **ruilden** de mensen allerlei voorwerpen of voedsel voor andere dingen. Maar dit was niet gemakkelijk. Als je een kip ruilt voor 200 broodjes, wat doe je dan met al die broodjes?

Al heel snel zijn mensen daarom **waardevolle spullen** gaan gebruiken als **betaalmiddel**, zoals schelpen, zout of koeien. Pas later zijn we ook met gouden en zilveren munten beginnen betalen. Terwijl we nu zelfs al kunnen betalen met onze smartphone.



Bekijk nu video 1:

Hoe is de evolutie van het geld precies gegaan?



01.2 HOE IS HET GELD VERDEELD?

Op de volgende 4 kaartjes zie je 4 niveaus waarop mensen in de hele wereld hun leven leiden. Het gaat om 4 groepen mensen die een verschillend inkomensniveau hebben.

- Neem** elk één kaart.
- Lees de achterkant** even voor jezelf.

Op de voorkant van de kaart staan foto's die bij jouw uitleg horen.

- Leg om de beurt aan elkaar uit** hoe het leven er in elk inkomensniveau uit ziet aan de hand van de foto's. Doe dit in je eigen woorden. Vermeld zeker ook hoeveel mensen in elke situatie leven!

Er zijn **7 miljard** mensen op de wereld.
Om de verhouding tussen de 4 inkomensniveaus beter te begrijpen stellen we de wereldbevolking even voor met **7 mannetjes** die elk **1 miljard mensen** voorstellen.



Na het bekijken van de kaartjes moeten jullie volgende vraag beantwoorden:
In welk inkomensniveau bevindt België zich?



NIVEAU 01



Leonardo



NIVEAU 01

Leonardo moet elke dag **lange afstanden lopen** om water te halen en is daar een groot deel van de dag mee bezig. Hij vult **zijn emmer aan een kraantje of in een waterput**. Omdat hij zich geen vervoer kan permitteren, moet hij **blootvoets of op plastic sandalen** wandelen. Hij **bewerkt zelf een klein veld** met graan om te kunnen eten. Hierdoor eet hij bijna elke dag dezelfde maaltijd, die hij op een houtvuurtje klaarmaakt.

Zijn huis is gemaakt uit natuurlijk materiaal, zoals **klei en modder**. Leonardo leeft met zijn hele familie in **één ruimte**. Hij slaapt meestal op een dun en oprolbaar matje.



verdiend minder dan

€ 2
per dag



1
miljard
mensen





NIVEAU 02

Mary



NIVEAU 02

Mary heeft een **fysiek zware job**, maar heeft toch wat van haar verdiende centjes opzij kunnen zetten. Met dat **spaargeld** heeft ze een **fiets** gekocht, waardoor ze binnen het halfuur **water kan gaan halen aan een kraan**. Ze **bewerkt zelf graan op een veldje** vlakbij haar huis. Als ze nog wat geld overhoudt, **koopt ze op de lokale markt** een stuk vlees, eieren of verse groenten. Ze kookt haar eten op een gasfornuis.

Ze woont in een simpel huis, gebouwd met hout, klei en golfplaten. Er zit een slot op de deur van het huisje. Mary en haar familie **wonen in één ruimte**. Ze slapen op matrassen.



verdiend tussen

€ 2 - € 8

per dag

3
miljard
mensen





NIVEAU 03

Samuel



NIVEAU 03

Samuel werkt **lange dagen in een fabriek**. Hij geraakt daar redelijk eenvoudig, omdat hij **een brommer heeft kunnen kopen**. Soms maakt hij **gebruik van het openbaar vervoer**. Ook kan hij **eten kopen in een winkeltje of op de markt**: vlees, verse groenten, eieren, granen. Er komt **water uit de kraan in zijn huisje**.

Het huisje van Samuel bestaat uit **meer dan één kamer**. Hij kan zich ook een tv of laptop veroorloven. **Samen met zijn familie** gaat hij één keer per jaar op een **korte vakantie**.



verdient tussen

€ 8 - € 32

per dag

2
miljard
mensen





NIVEAU 04



Nadia



NIVEAU 04

Nadia heeft een **degelijk betaalde job bij een bedrijf**. Ze heeft een **kleine auto waarmee ze overal naartoe kan rijden**. Haar loon is voldoende om **kleren en een smartphone te kopen**, op reis te gaan naar het buitenland en af en toe op restaurant te gaan. Als ze thuis eten klaarmaakt, bevat haar maaltijd vlees of vis en groenten.

Ze woont samen met haar gezin in een **comfortabel appartement**. Er is betrouwbare elektriciteit en **er komt warm en koud water uit de kraan**. Het appartement bestaat uit **verschillende kamers**.



verdient meer dan

€ 32

per dag



1

miljard
mensen





Julie hebben nu de vier verschillende inkomensniveaus besproken.
Beantwoord nu de volgende vragen in groep:

- In welk inkomensniveau bevindt België zich, volgens jullie?
- Uit welke elementen hebben jullie dit kunnen afleiden?

België behoort tot de rijkste landen in de wereld (niveau 04). Heel wat andere landen moeten het met minder rijkdom en minder comfort stellen dan wij.

Het grootste deel van de wereld, ongeveer 5 miljard mensen, zit in de situatie van Mary (niveau 02) en Juan (niveau 03). Zij hebben **weinig rijkdom**, maar kunnen toch al **een klein beetje geld sparen** en hun leven iets comfortabeler maken. Hoewel de **extreme armoede** de laatste 50 jaar is afgenomen, bevinden 1 miljard mensen zich nog steeds in deze situatie (niveau 01).

Wil je weten in welk inkomensniveau families in andere landen in de wereld leven?
Neem dan zeker een kijkje op de website **www.gapminder.org/dollar-street**



Dat België tot de rijkste landen in de wereld behoort, betekent natuurlijk niet dat iedereen in België ook rijk is en dat we geen armoede kennen in ons land.

02

WIE DOET

HET GELD ROLLEN?

02.1 HOEVEEL GELD IS ER IN DE WERELD?

We weten nu dat het geld niet gelijk verdeeld is onder de mensen in de hele wereld. En dat we het in België best goed hebben in vergelijking met veel andere landen.

Maar **hoeveel geld** is er nu in omloop in heel de wereld? Doe eens een gokje!

In de hele wereld gaat er ongeveer **80 biljoen euro** rond.

Een biljoen euro? Met hoeveel nullen schrijf je dat?

Een biljoen is een miljoen keer een miljoen, ofwel een getal met 12 nullen!

Een biljoen = 1.000.000.000.000



80.000.000.000.000

Van die 80 biljoen zit ongeveer **570 miljard euro in België**. Een miljard is een getal met 9 nullen, ofwel 1.000.000.000.

Ter vergelijking: het nieuwe voetbalstadion van Club Brugge zal 100 miljoen euro kosten. Met die 570 miljard zou je dus 5.700 voetbalstadions kunnen bouwen!



570.000.000.000



De Belgen zijn goede spaarders. Allemaal samen hebben we meer dan 270 miljard euro op onze spaarboekjes. Dat is bijna de helft van het geld dat er in ons land is.

02.2 BIJ WIE ZIT AL DAT GELD?

570 miljard euro is echt wel heel veel geld. Veel meer dan wat er in jullie spaarpotten zit. Maar waar zit al dat geld dan wel?

Dat geld zit niet alleen bij jullie, bij de gezinnen. Eigenlijk zijn er **vier belangrijke spelers**.



gezinnen

bedrijven

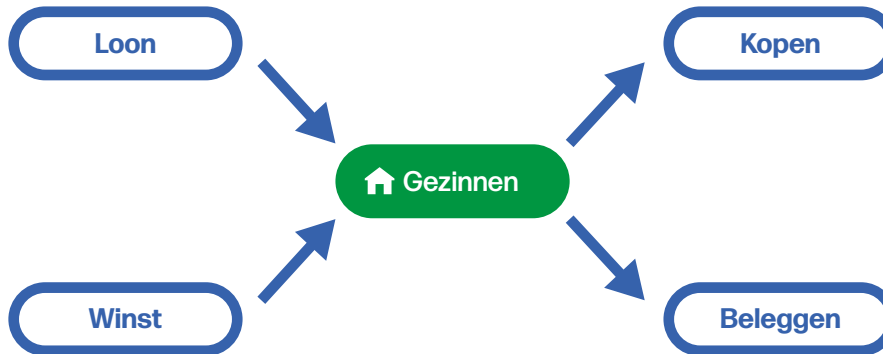
banken

overheid

GEZINNEN



Mensen gaan werken in bedrijven, winkels, fabrieken of bij organisaties en in ruil krijgen zij een **loon**. Met hun loon kunnen ze spullen en diensten **kopen**. Als ze nadien nog geld overhouden, kunnen ze **sparen en beleggen**. Ze kunnen hun geld bijvoorbeeld beleggen in een bedrijf door een aandeel te kopen. Eigenlijk kopen ze zo een stukje van dat bedrijf. Als het bedrijf het goed doet, krijgt de belegger een deel van de **winst** uitbetaald.



Mensen beleggen om verschillende redenen in een bedrijf: omdat ze geloven in het product, omdat ze anderen willen steunen, omdat het bedrijf bepaalde waarden uitstraalt, ...

WIST JE DAT OOK BEKENDE STERREN HUN GELD BELEGGEN IN BEPAALDE BEDRIJVEN?



Justin Timberlake



AfterMaster
audiofabrikant



Kim Clijsters



Organic Sports Food
natuurlijke sportvoeding



Vincent Kompany



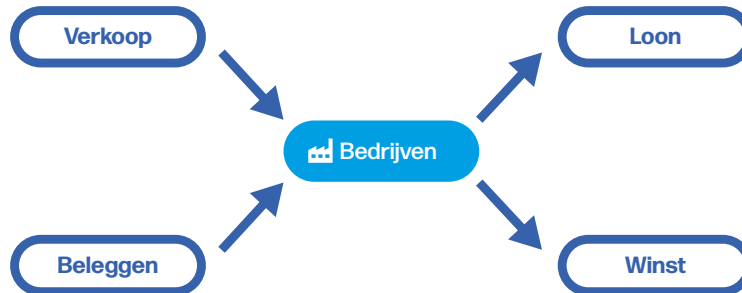
Bonka Circus
mediabedrijf



BEDRIJVEN



Bedrijven en organisaties **verkopen** spullen en diensten aan mensen. Met de opbrengst van deze verkoop kunnen zij de mensen die er werken een **loon uitbetalen**. Als bedrijven nieuwe machines willen kopen of extra mensen in dienst willen nemen, zoeken zij **beleggers**. Die beleggers krijgen later een stukje van de **winst** uitbetaald. Maar een bedrijf kan ook failliet gaan. In dat geval verliezen de beleggers al hun geld.



KEN JE DE VERSCHILLENDE SOORTEN BEDRIJVEN EN ORGANISATIES?

PROFITSECTOR

Profit is Engels voor winst. De profitsector bestaat uit bedrijven die winst willen maken.

Sommige van deze bedrijven engageren zich daarnaast ook voor andere doelen zoals duurzaamheid. De lichtfabrikant Philips verkoopt bijvoorbeeld abonnementen op licht, op deze manier maakt het lampen die langer meegaan.





NON-PROFITSECTOR

Instellingen of organisaties die niet op winst uit zijn, behoren tot de non-profitsector. Zij hebben als doel om de samenleving iets bij te brengen. Soms krijgen zij hiervoor geld van de overheid, maar dat is zeker niet altijd zo.





DEELECONOMIE

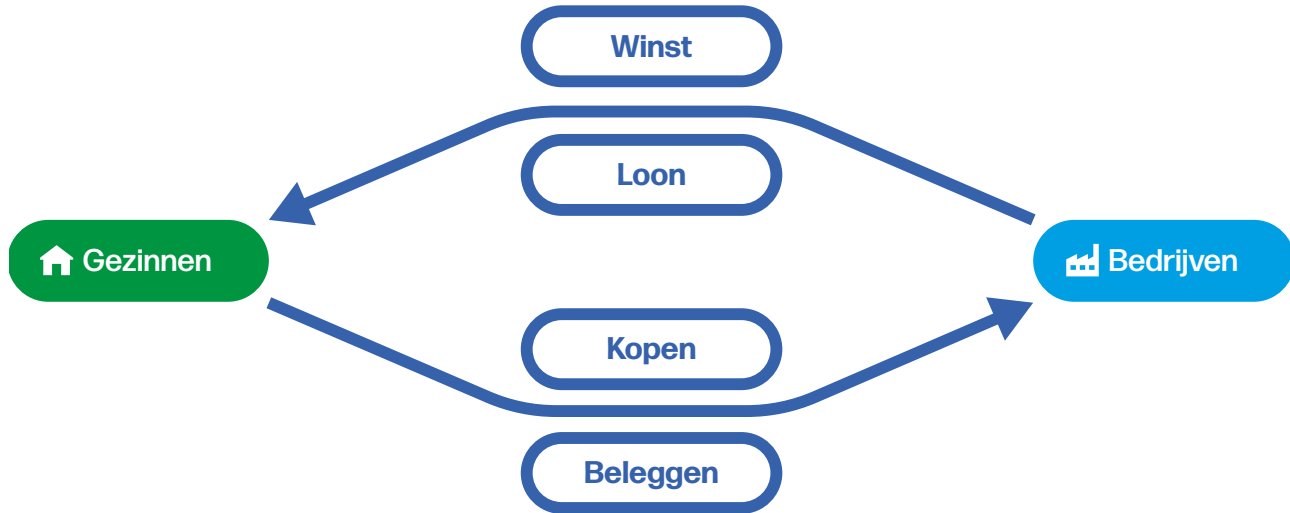
NIEUW

Bedrijven in de deeleconomie bieden spullen of diensten aan die de gebruikers met elkaar delen. Soms door als bedrijf iets aan te kopen, waar de leden dan gebruik van maken wanneer ze het nodig hebben (zoals Cambio auto's koopt om te delen). Soms door als platform diensten en gebruikers met elkaar in verbinding te brengen (zoals BlaBlaCar, wanneer je op zoek bent naar een lift).





GEZINNEN EN BEDRIJVEN VORMEN ZO DE BASIS VAN HET ECONOMISCHE SYSTEEM. GELD VOLGT EEN STROOM VAN BEDRIJVEN NAAR GEZINNEN EN TERUG.



BANKEN

Hieronder staat het logo van enkele **commerciële banken** in België. Welke banken kennen jullie allemaal? En bij welke bank hebben jij of jouw ouders een rekening?



Deze banken willen ook winst maken, maar kunnen niet zomaar doen wat ze willen. Om te vermijden dat ze te veel risico's nemen, worden zij **gecontroleerd door de Nationale Bank van België**. Deze bank der banken is een onafhankelijke instelling.

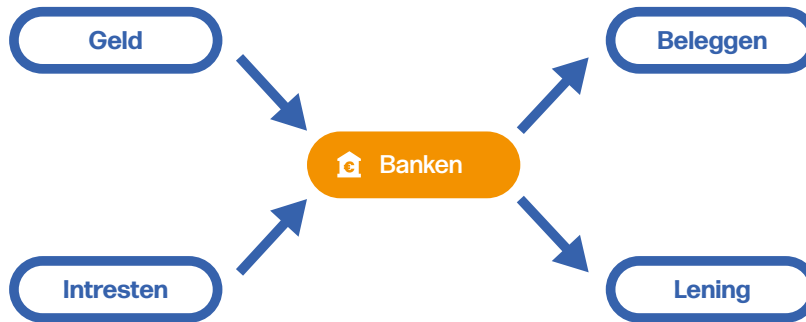


Ook de **financiële toezichthouder FSMA** heeft een belangrijke rol, door erop toe te zien dat banken en verzekeraars juiste informatie geven over hun producten. Zo zijn de consumenten, jij en je ouders, goed beschermd.





Gezinnen en bedrijven geven hun **geld** in bewaring bij een bank, vaak voor een korte periode. Het geld wordt op een rekening gezet en de banken betalen een **intrest** aan de gezinnen en bedrijven. Banken op hun beurt **lenen geld** uit aan bedrijven of aan mensen die bijvoorbeeld een huis of een auto willen kopen. Dit zijn vaak leningen voor een lange periode. Banken verdienen geld dankzij **intresten** die hun klanten betalen op leningen. Met het verschil tussen de uitbetaalde en ontvangen intresten betalen banken hun kosten.



OVERHEID

De overheid **organiseert de samenleving**. Dit kan in een land zijn, een regio, een gemeente ... of zelfs Europa! De overheid maakt regels en neemt een aantal taken van algemeen belang op zich. Hoe en in welke mate de overheid dit doet, hangt af van de politieke partijen die aan de macht zijn. Zij worden verkozen tijdens **verkiezingen**.

- In veel landen is de **regering** de baas, met de premier en de ministers
- In een stad of gemeente is de **burgemeester** de baas, samen met de schepenen

De overheid heeft geld nodig om haar taken te kunnen uitoefenen. Dat geld komt van **belastingen**, onder andere op aankopen en op loon.



AANKOOP

Elke keer je iets koopt, zit in de prijs een stukje btw. Dit is een belasting die helemaal naar de overheid gaat.



LOON

Iedereen betaalt ook belasting op zijn loon. Een deel van jouw loon komt op jouw rekening terecht, een ander deel stort jouw baas door aan de overheid.

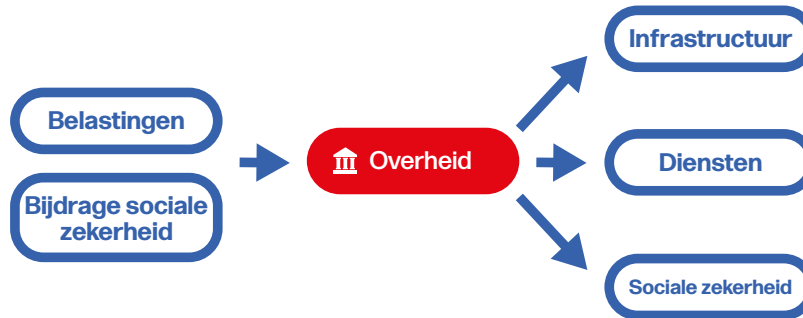


HUIS KOPEN

Als je later een huis zou kopen, betaal je registratierechten. Dit is een soort belasting aan de overheid om de aankoop officieel te maken.

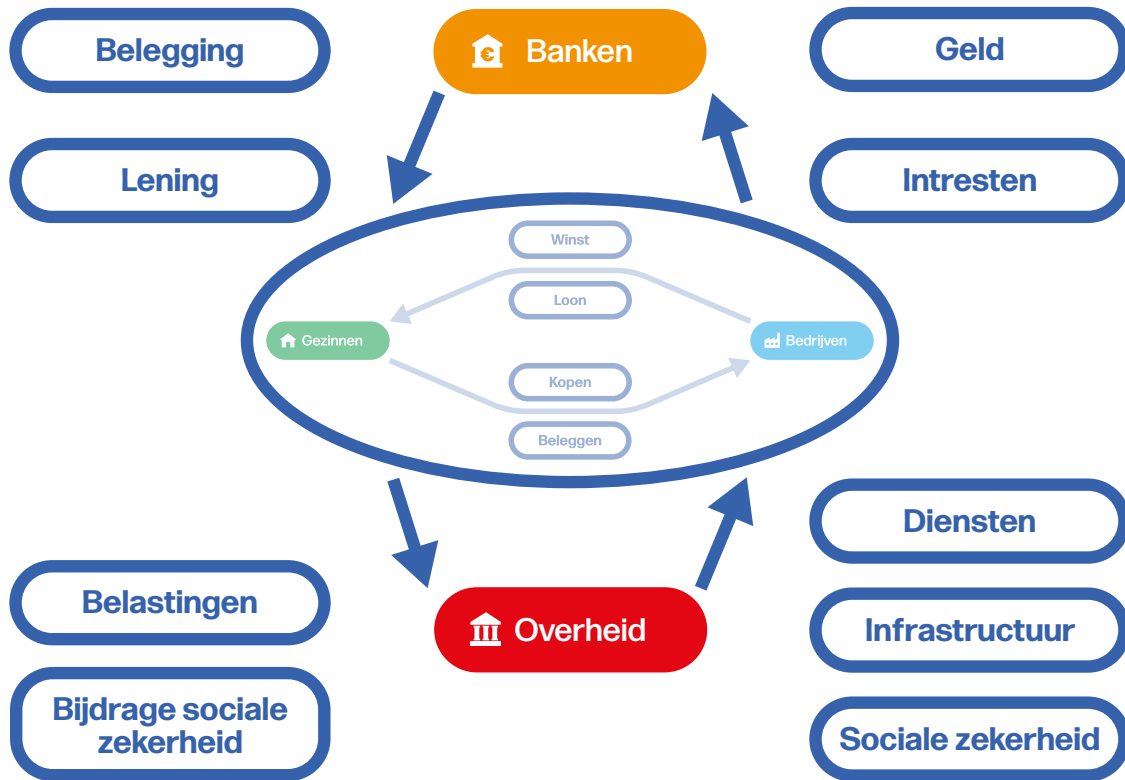


De overheid krijgt geld in handen via de **belastingen en bijdragen aan de sociale zekerheid**. Dit geld wordt geïnvesteerd in **infrastructuur** (spoorwegen, wegen, bruggen, ...) en **diensten** waar iedereen gebruik van maakt (scholen, openbaar vervoer, ...). Een ander deel gaat naar de **sociale zekerheid**. Dit systeem zorgt er onder andere voor dat mensen later een pensioen krijgen en werklozen een uitkering.





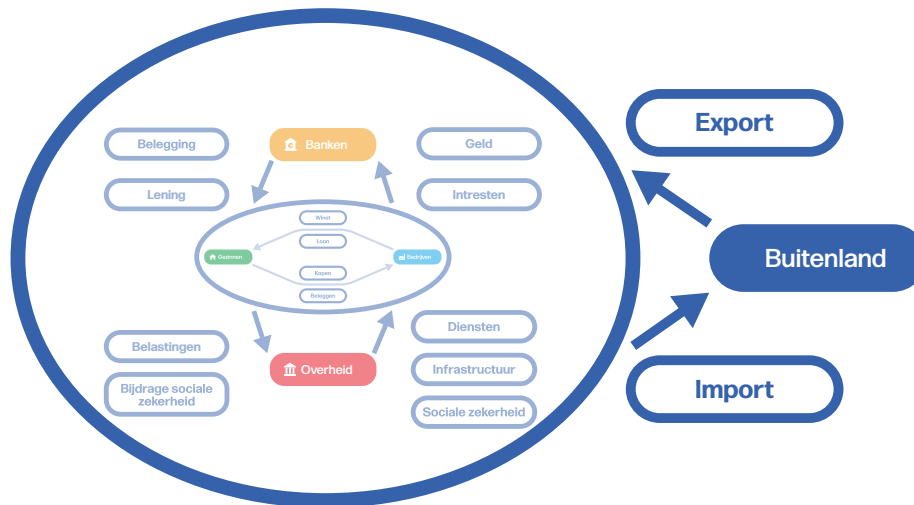
HET GELD BEWEEGT DUS OOK VIA BANKEN EN DE OVERHEID. WE VOEGEN DEZE GELDESTROMEN TOE AAN DE STROMEN TUSSEN GEZINNEN EN BEDRIJVEN.



INTERNATIONALE HANDEL

Tot nu toe hebben we gekeken naar de economie in één land. Maar bedrijven drijven ook handel met het buitenland, zowel voor goederen als voor diensten.

België **exporteert** pralines en bier naar landen over de hele wereld. Maar om die pralines te maken, moet ons land wel cacao **importeren** uit bijvoorbeeld Afrikaanse landen. Smartphones worden dan weer meestal in China gemaakt en moeten we altijd importeren.



VOORBEELD: DE SMARTPHONE-FABRIEK

Tegenwoordig is onze economie heel internationaal geworden. Om een smartphone te maken heb je onderdelen nodig die in verschillende landen worden gemaakt.

VERSNELLINGSMETER

Duitsland, Verenigde Staten, China, Zuid-Korea, Japan en Taiwan

AUDIO-CHIP

Verenigde Staten, Verenigd Koninkrijk, China, Zuid-Korea, Taiwan, Japan en Singapore

BATTERIJ

Zuid-Korea en China

GSM NETWERK-CHIP

Verenigde Staten, Australië, Brazilië, China, India, Indonesië, Japan en Zuid-Korea

TOUCHSCREEN-PROCESSOR

Verenigde Staten, Israël, Griekenland, Verenigd Koninkrijk, Nederland, België, Frankrijk, India, China, Taiwan, Singapore en Zuid-Korea

KOMPAS

Japan, Verenigde Staten, Frankrijk, Verenigd Koninkrijk, China, Zuid-Korea en Taiwan

PROCESSOR

Zuid-Korea, Taiwan, China, Singapore en Verenigde Staten



GYROSCOOP

Zwitserland

FLASH-GEHEUGEN

Japan en Zuid-Korea

LCD/LED-SCHERM

Japan, Zuid-Korea, Polen en China

CAMERA

Verenigde Staten, Australië, Brazilië, China, India, Indonesië, Japan en Zuid-Korea

WIFI-CHIP

Verenigde Staten, Japan, Mexico, Brazilië, Canada, China, Taiwan, Zuid-Korea, Thailand, Maleisië, Filippijnen, India, Vietnam, Nederland, Spanje, Verenigd Koninkrijk, Duitsland, Hongarije, Frankrijk, Italië en Finland

GLAS

Verenigde Staten, Australië, België, Brazilië, China, Denemarken, Frankrijk, Duitsland, Hong Kong, India, Israël, Italië, Japan, Zuid-Korea, Maleisië, Mexico, Filippijnen, Polen, Rusland, Singapore, Zuid-Afrika, Spanje, Taiwan, Nederland, Turkije, Verenigd Koninkrijk en Verenigde Arabische Emiraten

03

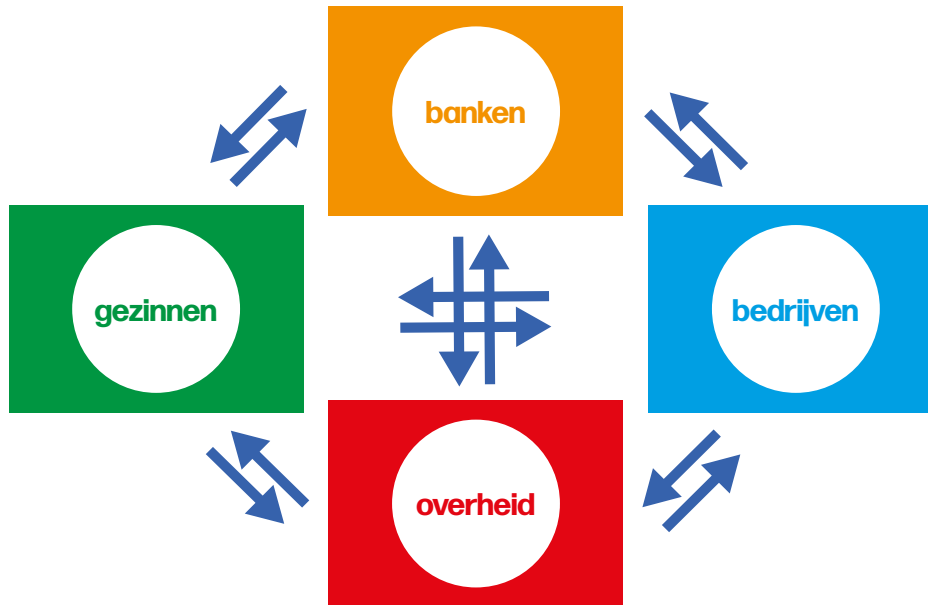
AAN DE SLAG

SHOW ME THE MONEY

We zijn even het overzicht kwijt geraakt over al de geldstromen in ons land. Want 570 miljard euro is echt wel veel geld! Het is jullie taak om al dat geld terug in het systeem te brengen. Slagen jullie daarin?

03.1 SHOW ME THE MONEY

- Neem de 4 fiches** voor het spelbord.
- Leg ze in het midden van de tafel** zoals op onderstaande tekening. De pijlen stellen de geldstromen voor, zoals we hebben gezien in het vorige hoofdstuk.



Nu is het aan jullie om **alle geldstromen op de juiste plaats** op het spelbord te leggen.

- Neem de stapel grijze spelkaarten** en schud ze door elkaar.
- Verdeel** alle kaarten onder de spelers.
- Elke **geldstroom bestaat uit twee kaartjes**: als bijvoorbeeld bedrijven lonen uitbetalen, ontvangen de gezinnen dit geld. Beide kaartjes vormen samen dus één geldstroom die je aflegt tussen bedrijven en gezinnen. Heb je al een juiste combinatie van kaartjes in de hand? Leg ze dan op de juiste plek op het spelbord.
- De speler met het **grootste totale budget** in zijn handen mag beginnen. Ga daarna verder in de richting van de klok.
- De speler die aan de beurt is, **trekt eerst een kaart** uit de hand van de speler rechts van hem.
- Leg een juiste combinatie** af als je er een in de hand hebt.
- Doe zo voort tot **alle kaartjes op de juiste plaats** op het spelbord liggen.

Overheden
ontvangen btw

34

Gezinnen
krijgen loon

113

miljard euro

03.2 GELD MOET ROLLEN

We hebben net gezien dat het geld bij gezinnen, bedrijven, banken en de overheid zit. Zij vormen een heel dynamisch systeem, want het geld beweegt constant van de ene naar de andere partij. **Maar hoe blijft dit geld nu rollen?**

Het speciale is dat al die geldstromen ervoor zorgen dat geld wordt bijgemaakt. **De totale hoeveelheid geld neemt constant toe.** Hier zijn meerdere verklaringen voor:

1. De centrale bank creëert geld wanneer ze **meer bankbiljetten in omloop** brengt of leningen toestaat aan banken.
2. Banken creëren geld wanneer ze **leningen geven** aan hun klanten. De Nationale Bank ziet er wel op toe dat banken niet te veel risico's nemen (door geld te lenen aan iemand die het niet kan terugbetalen) en dat ze zelf altijd voldoende geld overhouden om verliezen op te vangen.

Omdat er nu meer geld is om uit te geven, stijgen de prijzen. En **als alles duurder wordt, spreken we van inflatie.** Dit betekent dat je minder kan kopen met hetzelfde bedrag.



Het is de **centrale bank** die de inflatie controleert. In ons land is dat de Nationale Bank van België (NBB) die samenwerkt met de Europese Centrale Bank. Zij streeft naar een inflatie die dichtbij maar net geen **2% per jaar blijft**.



Bekijk nu video 2:

Hoe probeert de Europese Centrale Bank de inflatie in Europa net onder twee procent te houden?



MAAR WAAROM WIL DE NBB NU DAT BEETJE INFLATIE?

Door inflatie wordt ook het geld op ons spaarboekje een beetje minder waard. Mensen gaan niet al hun geld willen bijhouden, maar het ook uitgeven. Bijvoorbeeld door te investeren in een huis. Zo **zorgt dit geld voor nieuwe jobs**, kunnen meer mensen gaan werken en krijgen ze een loon. Dit is goed voor onze economie.

Als alles goedkoper zou worden, spreken we van **deflatie**. Omdat iedereen denkt dat de prijzen nog verder zullen dalen, wachten mensen met geld uit te geven. De economie vertraagt met faillissementen en werkloosheid tot gevolg. Dit wil de centrale bank voorkomen.

Toch is zo'n dynamisch systeem **heel kwetsbaar**, omdat alles met elkaar is verbonden. Het is moeilijk om dit evenwicht te bewaren. Zeker in uitzonderlijke omstandigheden (denk bijvoorbeeld aan een oorlog of de coronacrisis), want die kunnen de economie erg onder druk zetten.



Bekijk nu video 3:

Wat gebeurt er met de economie in het geval van een crisissituatie?
Journalist Michaël Van Droogenbroeck legt het je uit.



03.3 HOE WILLEN WE SAMENLEVEN?

We hebben net gezien hoe het geld blijft rollen in onze economie. Maar dat gebeurt niet overal op exact dezelfde manier. De **overheid speelt daarin een grote rol, omdat zij bepaalde regels en wetten in een gebied, stad of land kan veranderen**. Dit heeft invloed op het leven en de financiële situatie van de mensen die er wonen.

Er zijn verschillende mogelijkheden en die diversiteit zien we in de hele wereld. Maar hoe denken jullie daarover?

OPDRACHT

- Neem** de 3 stellingenkaarten.
- Lees telkens de vraag en de mogelijke antwoorden** luidop voor.
- Bepaal in groep** welke keuze je maakt. Leg ook uit waarom je net voor dat antwoord kiest.
- Kijk **nadien op de achterzijde** naar wat de gevolgen zijn van jullie keuze.

STELLING 1

WAT VERWACHTEN WE VAN DE OVERHEID?



- A. De overheid moet zo weinig mogelijk doen of vragen.
- B. De overheid moet bijna alles in handen hebben en alles regelen.
- C. De overheid moet instaan voor veiligheid, onderwijs, mobiliteit, infrastructuur ... en dat mag wat kosten.
- D. De overheid moet instaan voor veiligheid, onderwijs, mobiliteit, infrastructuur ... maar zo goedkoop mogelijk.

- A.** **+** Dit systeem is duidelijk. Iedereen moet zijn plan trekken. Je beslist dus zelf waar al je geld naartoe gaat.
- Niet iedereen staat even sterk in zijn schoenen. Sommige mensen hebben hulp nodig. Deze mensen dreigen uit de boot te vallen.
- Voorbeeld:** Verenigde Staten
- B.** **+** Dit is heel gemakkelijk. Je moet zelf geen keuzes maken, die worden volledig in jouw plaats gemaakt.
- Je hebt geen keuze meer. Je moet altijd volgen wat de overheid je oplegt en je hebt weinig vrijheid.
- Voorbeeld:** communistische landen als Cuba en Noord-Korea
- C.** **+** Iedereen wordt in de mate van het mogelijke ondersteund. Je hebt ook een enorme vrijheid en ruime keuze in hoe je je verplaatst, welk onderwijs je volgt, ...
- Er is veel discussie over waar elke euro naartoe gaat. Dit proces verloopt niet altijd efficiënt.
- Voorbeeld:** België, meeste Europese landen
- D.** **+** Dit systeem is handig en super goedkoop. Zo kan je wat meer geld voor jezelf houden.
- De diensten van de overheid zijn niet goed: slechte ziekenhuizen, straten met putten, slecht onderwijs, ...
- Voorbeeld:** Rusland

STELLING 2

HOE KUNNEN WE DAT BETALEN?

- A. Iedereen betaalt evenveel.
- B. Iedereen betaalt wat hij/zij wil.
- C. Iedereen betaalt afhankelijk van hoeveel hij/zij verdient.
- D. Iedereen betaalt afhankelijk van hoeveel hij/zij verdient. En zij die veel geld hebben, betalen nog wat extra.



A. + Dit is een duidelijk systeem, en het klinkt eerlijk. Als je veel geld hebt of veel verdient, dan is het erg makkelijk.

- Niet iedereen heeft evenveel geld. Als je niet veel hebt of niet veel verdient, dan wordt het moeilijker.

Voorbeeld: In Rusland betaalt iedereen 13 % belastingen op zijn inkomen (we noemen dit een vlaktaks)

B. + Top! Je beslist zelf wat je geeft. Liefst niet te veel.

- Misschien komen we zo niet aan het bedrag dat we nodig hebben om alles te betalen. Dat kan nog spannend worden.

Voorbeeld: Vroeger deed men dit zo in de kerk.

C. + Als je niet veel verdient, moet je niet veel afgeven. En toch geniet je van alle voordelen van de samenleving.

- Als je wel veel verdient, moet je meer afgeven. Je geniet ook van alle voordelen van de samenleving, maar je maakt er niet meer gebruik van.

Voorbeeld: In België stijgt het percentage van de belastingen naarmate je meer verdient.

D. + Als je niet veel hebt, moet je niet veel bijdragen.

- Als je veel geld hebt (bijvoorbeeld door een erfenis, door een heel goed betaalde job, door veel winst te maken met een investering in een bedrijf dat het goed doet), moet je wél veel bijdragen.

Voorbeeld: Sommigen denken hier wel eens over na. We noemen dit de rijkentaks.

STELLING 3

HOEVEEL MOGEN WE VERDIENEN?

- A. Iedereen krijgt evenveel, ongeacht hoeveel hij/zij werkt.
- B. Sommigen krijgen meer omdat ze harder werken.
- C. Sommigen krijgen meer omdat ze iets kunnen wat weinig anderen kunnen.
- D. Sommigen krijgen meer omdat ze meer toevoegen aan de samenleving.



A. + We kunnen niet jaloers zijn op elkaar.

- Je krijgt niet meer geld als je hard werkt. Dus waarom zou je nog hard werken?

Voorbeeld: Dit had je vroeger in streng communistische systemen, zoals het oude Rusland.

B. + Als je hard werkt, word je ook steeds beter in wat je doet. Dan is het logisch dat je daar meer voor wordt betaald.

- Wie niet hard kan werken door ziekte, een ongeval of een andere reden, verdient altijd minder.

Voorbeeld: In België verdien je in sommige beroepen meer als je meer ervaring hebt.

C. + Er zijn niet veel mensen die jou kunnen vervangen. Dus zijn mensen wel geneigd om jou hiervoor te betalen.

- Niet elk uitzonderlijk talent heeft ook een grote meerwaarde.

Voorbeeld: Een topchirurg en stervoetbalspeler hebben allebei een talent. Maar de chirurg doet wel iets waar mensen echt beter van worden, maar geldt dit ook voor een stervoetballer?

D. + Je doet iets waar iedereen van profiteert en de hele samenleving beter van wordt.

- Het is niet gemakkelijk vast te leggen wie meer of minder bijdraagt aan de samenleving en hoeveel je daarvoor moet worden betaald.

Voorbeeld: Als vuilnismannen staken, heeft dat direct grote gevolgen. Terwijl een staking van bijvoorbeeld advocaten minder snel voor onaangename geurtjes zou zorgen, ook al verdienen ze meer.

04 MEER WETEN

VIDEOMATERIAAL

Wil je nog meer weten over geld, kijk dan naar de volgende video's:

1. VRT NWS KLAAR

KLAAR (VRT NWS) biedt wekelijks video's aan met duiding bij het nieuws op maat van jongeren. KLAAR zorgt ervoor dat een ingewikkeld of gevoelig onderwerp op een duidelijke manier wordt uitgelegd. KLAAR vind je ook op het Archief voor Onderwijs, samen met de Uitgeklaard-collectie 'Alles over geld'.

• onderwijs.hetarchief.be/collecties/1555571



2. Documentaire 'Geldscheppers'

In deze Nederlandse documentaire zie je waarom de Europese Centrale Bank elke maand 80 miljard euro bij maakt met een simpele muisklik. De economie moet immers blijven groeien. Maar waar wordt dat enorme virtuele bedrag voor gebruikt en wat is het effect ervan?

• vpro.nl/programmas/tegenlicht/kijk/afleveringen/2016-2017/geldscheppers.html

3. In Venezuela heeft geld amper nog waarde

In deze reportage van VRT NWS zie je dat het soms ook kan fout lopen met de economie in een land, bv. in Venezuela. In dit Zuid-Amerikaanse land zijn bankbriefjes bijna niets meer waard en gaan mensen weer goederen ruilen. Hoe is het zover kunnen komen? En wat kan men daar aan doen? • vrtnews.be/p.e0yaG9QmN

4. Universiteit van Vlaanderen

In deze colleges behandelen topwetenschappers uit heel Vlaanderen online een boeiend vraagstuk. 'Waar zijn alle briefjes van 500 euro?'

- universiteitvanvlaanderen.be/college/waar-zijn-alle-briefjes-van-500-euro/
- 'Zou jij nog gaan werken met een basisinkomen?'
- universiteitvanvlaanderen.be/college/zou-jij-nog-gaan-werken-met-een-basisinkomen/

5. Verdieping: Geld en banken

Deze korte documentaire van de Nederlandse schooltelevisie vat het allemaal nog eens goed samen.

- schooltv.nl/video/dossier-economie-geld-en-banken/

OP UITSTAP MET DE KLAS

Je kan ook een aantal bijzondere plekken bezoeken om meer te weten over dit thema.

1. BELvue Museum

BELvue is een museum over België en zijn geschiedenis en tegelijk ook een centrum voor democratie. Het museum ligt naast het Koninklijk Paleis, in centrum Brussel. Naast de permanente tentoonstelling biedt het museum ook educatieve activiteiten aan. De gratis workshop 'Ons geld, waar gaat dit naartoe?' brengt op interactieve manier de relatie tussen het budget van de burgers en de overheid in kaart.

- belvue.be/nl/activities/workshops/ons-geld-waar-gaat-dit-naartoe



© BELvue/Emmanuel Crooy

2. Nationale Bank van België

Het museum van de Nationale Bank van België biedt educatieve rondleidingen op maat van leerlingen aan. De nadruk van de interactieve tentoonstelling ligt op de geschiedenis van het geld over de eeuwen heen en op de rol die de centrale bank vandaag in onze samenleving speelt. Het museum bevindt zich in een prachtig historisch gebouw vlakbij het centraal station in Brussel.

▪ nbbmuseum.be/nl/teachers

3. Wikifin Lab

Nog in Brussel: het Wikifin Lab. Een digitaal en interactief centrum waarbij jullie moeten experimenteren met verschillende situaties uit het dagelijkse leven. Zo krijg je onder meer inzichten in hoe jouw consumptiegedrag wordt beïnvloed en hoe je jouw budget in evenwicht houdt. Toegang is gratis. Het Wikifin Lab is een initiatief van de FSMA.

▪ wikifin.be/nl/wikifinlab



© Patrick Van den Branden

